

Arbetsmarknadsdepartementet
Enheten för arbetsrätt och arbetsmiljö
a.remissvar@regeringskansliet.se
karin.e.eriksson@regeringskansliet.se

Stockholm

Vår referens

Dnr

20221209

Lise-Lotte Argulander

2022/01193

De regionala skyddsombudens roll i arbetsmiljöarbetet (SOU 2022:47)

Företagarna har beretts möjlighet att lämna synpunkter på betänkandet av Utredningen om de regionala skyddsombudens roll i arbetsmiljöarbetet.

Sammanfattning av Företagarnas inställning

- Företagarna delar inte utredningens bedömning att de regionala skyddsombuden (RSO) uppnår syftet med verksamheten på ett ändamålsenligt sätt och ifrågasätter både objektiviteten och sättet som utvärderingen genomfördes på.
- Företagarna avstyrker utredningens förslag om en utökad tillträdesrätt för RSO.
- Företagarna avstyrker också förslaget om höjt anslag till RSO.
- Företagarna tillstyrker utredningens förslag om att Arbetsmiljöverket fortsatt bör utveckla och tillhandahålla anpassad information om förutsättningarna för arbetsmiljö i små företag.
- Företagarna anser att ett bättre sätt att utveckla arbetsmiljöarbetet i små och mindre företag borde kunna innefatta att anslaget till RSO omfördelas så att opartiska rådgivare kan underlätta och stödja de företagen. Med opartiska rådgivare menar vi det förslag som Svenskt Näringsliv presenterat och att Arbetsmiljöverket mycket väl kan ha ett särskilt uppdrag för detta arbete.

Övergripande synpunkter

För att ett arbetsmiljöarbete ska fungera och bli så bra som möjligt bör det ske lokalt med arbetstagar och arbetsgivare på arbetsplatsen. Tyvärr är arbetsmiljöombud och skyddsombud en bristvara på många arbetsplatser. Ofta är det de mindre arbetsplatserna som har störst problem att engagera arbetstagar för det viktiga arbetsmiljöarbetet. Det är därför särskilt bekymmersamt att utredningen visar att antalet skyddsombud/arbetsmiljöombud dessutom minskar. Företagarna anser att insatser som stärker det lokala engagemanget skulle göra bättre nytta än att regionala skyddsombud (RSO) ska få utökad tillträdesrätt. Ett arbetsmiljöarbete i samverkan med lokalt engagerade människor på arbetsplatserna är det bästa för arbetsmiljön och arbetstagar som känner att de kan få vara med och påverka sin arbetsmiljö blir oftare nöjdare.

Företagarna har i tidigare utredningar och remissvar påtalat att enbart ge RSO utökade rättigheter inte automatiskt kommer leda till en bättre arbetsmiljö. Det är för många mindre företag främmande att släppa in personer som ska ha åsikter om verksamheten när de inte har någon koppling till arbetsplatsen i övrigt.

Dessutom är de problem som Företagarna och andra organisationer sedan tidigare påtalat, bland annat i vårt yttrande över Ett arbetsliv i förändring - hur påverkas ansvaret för arbetsmiljön? SOU 2017:24, där utredningen föreslog en utökad tillträdesrätt för RSO. I det remissvaret från oss och andra var kritiken i stort sett densamma som nu vilket ledde till att riksdagen röstade ner förslaget 2020. En övertygande argumentation saknas i utredningen för att en utökad tillträdesrätt av RSO till arbetsplatser där det inte finns medlemmar skulle leda till fler lokala skyddsombud. RSO:s stöd till lokala skyddsombud är heller inte något som utredningen undersökt närmare eller utvärderat djupare varför Företagarna inte heller nu ser att arbetsmiljöarbetet skulle påverkas och bli så mycket bättre med samma förslag igen. Utredningen har mer eller mindre struntat i att ta hänsyn till det som förts fram gällande problemen med RSO. De beskrivs som anekdoter i utredningen.

Utredningen skulle enligt direktiven utvärdera och analysera om den regionala skyddsombudsverksamheten uppnår syftet på ett ändamålsenligt sätt. Som underlag för utredningens slutsatser om att RSO:s arbete är ändamålsenligt och uppfyller syftet ligger två genomförda enkätundersökningar som enbart RSO och samordnare för RSO verksamheterna har svarat på. Företagarna ser inte det som ett tillräckligt underlag för att kalla det en utvärdering av RSO:s verksamhet.

Frågorna till enkäten diskuterades aldrig i referensgruppen och inte heller vilka som skulle delta i undersökningen. De som hade möjlighet att påverka frågeställningarna var enbart de fackliga organisationerna. Utredningen ställde aldrig frågor till arbetsgivarorganisationerna eller andra organisationer i referensgruppen, inte heller till Företagarna. Detta medför att undersökningen är väldigt ensidig och vi anser att slutsatserna som utredningen kommer fram till är fattade på ett bristfälligt underlag. Hade utredningen verkligen velat se hela bilden av RSO:s arbete och ändamålsenlighet på ett objektiva sätt borde både arbetsgivare och organisationer som företräder arbetsgivare funnits med och fått tillfälle att svara på enkätfrågor. Slutsatserna från utvärderingen om att RSO uppnår syftet på ett ändamålsenligt sätt och att den fungerar bra, delas därför inte av Företagarna.

Det är nu tredje gången som frågan om utökad tillträdesrätt för de regionala skyddsombuden utreds. Senast våren 2020 röstades i stort sett samma förslag som det nu föreliggande ned av riksdagen.

Företagarna anser att det är slöseri med statens medel att gång på gång utreda samma sak utan att för den skull föreslå ändringar som verkligen skulle göra nytta. Mer rimligt hade varit att utreda hela skyddsverksamheten, skyddsombuds och arbetsmiljöombuds uppgifter på ett mer framsynt sätt med utgångspunkt i dagens arbetsmarknad och att den ser annorlunda ut jämfört med när arbetsmiljölagen tillkom. Att tro att arbetsmiljöarbetet skulle stärkas och man skulle underlätta för de mindre företagen genom att ge RSO utökad tillträdesrätt till arbetsplatser är naivt.

Systemet med RSO har flera problem

Ett av problemen är att RSO inte är lokalt förankrade på arbetsplatsen. RSO kommer till arbetsplatserna utifrån och har inte alltid kännedom om det lokala arbetsmiljöarbetet eller hur just den verksamheten fungerar som de besöker. Tilltron hos mindre företag till utomstående personer som har åsikter om hur de arbetar kan därför variera. Speciellt påtagligt blir det om RSO dessutom uppträder mer som inspektörer än samarbetspartner i arbetsmiljöfrågorna. Ska ett arbetsmiljöarbete fungera så som det är tänkt i lagstiftningen krävs en ödmjukhet och förståelse för hur företagen fungerar. Företagarna har vid otaliga samtal med våra medlemmar fått påtalat att rollen som RSO är otydlig och att RSO har fackliga uppdrag som de vill genomföra när de kommer

ut till arbetsplatserna. Exempelvis vill de ofta prata enskilt med alla arbetstagare, de vill diskutera andra fackliga frågor som inte har kopplingar direkt till arbetsmiljön utan mer kollektivavtal eller andra arbetsrättsliga frågor. De rekryterar medlemmar när de är ute hos arbetsgivarna. I de sämsta fallen ser Företagarna hur RSO "kräver att få genomföra skyddsron" med eget framtaget material som arbetsgivaren inte får eller har möjlighet att ha åsikter om. I dessa fall har RSO tagit över rollen som utförare av arbetsmiljöarbetet, vilket inte är lagstiftarens intentioner.

Framför allt blir det extra problematiskt när RSO uppträder mer som Arbetsmiljöverkets förlängda arm och ger sken av att de har ett myndighetsuppdrag mer än det rådgivande och stödjande uppdrag som de har. Företagarna anser därför att lagstiftningen borde bli tydligare i vad RSO:s uppdrag är, i stället för att ge utökad tillträdesrätt. RSO:s opartiskhet och attityd är frågor som är viktiga för de mindre företagen och framför allt för samarbetet i arbetsmiljöarbetet. Vi instämmer därför i Svenskt Näringslivs förslag om opartiska arbetsmiljörådgivare och att dessa bättre skulle kunna hjälpa och stödja de mindre företagen i deras arbetsmiljöarbete än det system vi har idag med RSO.

Vad som ytterligare kan läggas till problematiken är att de regionala skyddsombuden finansieras genom statliga anslag. De fackliga organisationerna får i dagsläget ett årligt bidrag på 112 miljoner kronor från staten för att finansiera de regionala skyddsombudens verksamhet. Det krävs ingen särskild separat redovisning av hur pengarna används och därmed vet ingen exakt vad som går till verkligt RSO:s verksamhet eller om det möjligen också finansierar annan facklig verksamhet. Oftast är också fackliga ombudsmän samtidigt RSO, vilket ytterligare kan försvåra för en liten arbetsgivare att avgöra vilken roll som personen har när de kommer till arbetsplatsen.

Förslag om utökad tillträdesrätt samt höjt statligt anslag

Företagarna avstyrker utredningens förslag om en utökad tillträdesrätt för regionala skyddsombud samt förslaget om ett höjt statligt anslag.

Mot bakgrund av de problem som Företagarna påtalat samt vad våra medlemsföretag upplever med dagens system för RSO, bland annat beskrivet ovan, skulle en utökad tillträdesrätt ytterligare förstärka problemen.

Den fackliga regionala skyddsombudsrollen skulle bli än mer otydlig i det fall det inte ens behöver finnas några fackliga medlemmar på de arbetsställen som besöks. Legitimiteten och representativiteten hos RSO är i mångt och mycket beroende av att de företräder medlemmar på arbetsplatsen. Därför blir det problematiskt om det kriteriet skulle försvinna. En av grundprinciperna i kollektiv arbetsrätt är att ett fackligt förbund räknas som representativt om det har medlemmar på arbetsplatsen. Kriteriet att den fackliga organisationen ska ha medlemmar för att kunna utöva någon rättighet gentemot arbetsgivaren är bra och är en grundpelare i den svenska modellen som ej bör förändras utan snarare stärkas.

Övriga förslag och bedömningar

Företagarna tillstyrker utredningens förslag om att Arbetsmiljöverket fortsatt bör utveckla och tillhandahålla anpassad information om förutsättningarna för arbetsmiljö i små företag.

Som utredningen konstaterar finns hos många företag behov av stöd och hjälp. Företagarna instämmer därför i Svenskt Näringslivs förslag om att införa en modell med en opartisk rådgivande aktör som kan stödja småföretagen i arbetsmiljöarbetet och även stötta det lokala skyddsombudet/arbetsmiljöombudet. Dessa arbetsmiljörådgivare kan ersätta de regionala skyddsombuden och vara kopplade till Arbetsmiljöverket. Därmed skulle även verksamheten kunna utvärderas på ett mer effektivt sätt. Finansieringen av deras verksamhet kan delvis ske via det statliga bidrag som i dag ges till de fackliga organisationerna för de regionala skyddsombudens

verksamhet. Med en sådan lösning skulle dessutom tillgång ges till landets samtliga arbetsplatser, oavsett kollektivavtal eller fackliga medlemmar.

Företagarna delar vidare utredningens bedömning om att Arbetsmiljöverket bör fortsätta att utveckla informationsutbytet genom samråd samt på andra sätt, men vill förtydliga att enbart arbetsmarknadens parter inte är tillräckligt för att ett sådant samråd ska täcka de mindre företagens behov. 6 av 10 företag som har mellan 1 och 49 anställda har inte kollektivavtal. Dessa företag företräds inte av arbetsgivarorganisationerna, utan av bland annat Företagarna. Företagarna ingår inte i det samråd som Arbetsmiljöverket idag bedriver, trots att vi vid åtskilliga tillfällen påtalat det orimliga i att Arbetsmiljöverket inte samråder med den organisation som företräder 60 000 företagare och därmed är den största medlemsorganisationen för företagare i Sverige.

Vad gäller arbetslivskriminalitet och utredningens uppdrag att eventuellt lägga förslag som stärker RSO:s roll i detta arbete tillstyrker Företagarna att några sådana förslag inte läggs. Arbetslivskriminalitet och att motverka den är inte en fråga som RSO ska ha att hantera. Det är främst en uppgift för staten och ska inte läggas på de fackliga organisationerna.

Utredningen har även gjort bedömningen att det nuvarande regelverket ger goda förutsättningar att anpassa utformningen av den regionala skyddsombudsverksamheten efter behoven i respektive bransch i linje med den svenska modellen. Företagarna menar dock att det inte är lämpligt att parterna anpassar utformningen branschvis med hänsyn till att arbetsmiljöfrågorna är reglerade i lag och att 6 av 10 småföretag saknar kollektivavtal. Det är av vikt att tillämpningen RSO och RSO:s uppgifter inte skapar tolkningsmöjligheter och ger olika branscher möjlighet att utveckla olika tillämpningar och system vid sidan av lagstiftningen via parterna. Arbetsmarknadens parter företräder inte hela näringslivet och framför allt inte de mindre företagen som saknar kollektivavtal. Företagarna ser redan idag att RSO tillämpar sina befogenheter på olika sätt i Sverige och att deras tillvägagångssätt skiljer sig kraftigt åt mellan förbunden. Företagarna ser hellre om systemet med RSO ska vara kvar att lagstiftningen förtydligas ytterligare med vad RSO ska göra och hur.

Patrick Krassén
Tf samhällspolitisk chef

Lise-Lotte Argulander
expert arbetsrätt och arbetsmiljö